

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 63, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 27. JANUAR 2009.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 10. februara

MIXER

Piše: Saša Čirić

TOPOVSKO MESO

Posle Vasovićeve knjige o Kišu i reakcija na *Semolj zemlju* Mira Vuksanovića, u srpskoj književnosti nije bilo polemike ovih razmera kao poslednjih nekoliko nedelja o romanu Vladimira Kecmanovića *Top je bio vreo*. Zajedničko za sve tri knjige je da su poslužile kao okidač za ispoljavanje dubokih ideoloških podela u srpskoj kulturi. Ako je Vasovićev antisemitski pamflet delu naše kulturne elite bio idealno pokriće da relativizuje najviše mesto koje Kiš zauzima u srpskoj književnosti druge polovine 20. veka; ako je Vuksanovićev arhaični epigon trebalo, kao nekada Vojislavu Lubardi, da autoru pribavi oreol laureata da bi sa te pozicije u doba crnogorskog referenduma o nezavisnosti poradio *antidukljanski* za „našu stvar“, recepcija Kecmanovićevog romana kao neuralgično mesto otkriva naš odnos prema Sarajevu pod opsadom, kao i prema žrtvama u njemu.

ODGOVOR MOMKA IZ BRAZILA, KLONA BROJ 4

Ako nas je najstariji balkanski list počastio ovakvom dozom opasne difamacije, sasvim u duhu Marka Ristića, šta li se može očekivati od momaka iz Brazila, pardon Betona, pitao se u svojoj Политикомahiji Vule Žurić. Prozvani bez zasluga, odgovorni bez ispaljenog retka, klonirani u dalekoj pampi - ulog je isuviše izazovan da bismo čamili po strani. Hajmo onda na splavarenje *krivom Drinom*. Pripovedni postupak za koji se autor opredelio zaista bismo mogli da označimo kao „kinematografski“: čitaocima treba suočiti sa scenama i iskazima drugih likova, bez ikakvog upliva emocionalnosti dečaka/tinejdžera-naratora iz čije se perspektive pripovedanje odvija. Utoliko greši Z. Martinov kad piše da dečak-narator „mrzi Muslimane“, jer je kao lik zamišljen tako da nam svoje emocije ne predočava neposredno. Kratke rečenice očistene od atributa, zaista ponekad prelomljene kao stihovi ili strofe (V. Arsenić), bordo boja teksta koja opterećuju percepciju, sve to sa svoje strane podržava dramatičnost fabule. Pripovedni stil dodatno je obogaćen kolokvijalnim iskazima drugih likova, koje narator ponavlja (recimo komšiju Vlađu opisuje kao osobu koja „nema ni kućeta ni maćeta“). Time dečakova naracija dobija ne samo na govornoj živopisnosti, već i na nekoj psihološkoj i epistemološkoj legitimaciji: govoreći o svojim sustanarima u zgradi dečak ponavlja ono što je o njima čuo od drugih. Na stranu sada što dečakova naracija uzima oblik književnog idioma dok se likovi oglašavaju govornim jezikom, što je pripovedna suptilnost koju teško možemo očekivati od jednog tinejdžera.

Insajderski narativ o opsadi Sarajeva izraz je autorove namere da piše o ratu izvan zamki i klišeja koje prepoznaje na „savremenoj srpskoj kulturnoj sceni“. Naša scena je po Kec-

manoviću „zbunjeni talac dve vrste ostrašćenosti, razapeta između onih koji misle da su dužni da se bave samo srpskim stradanjima i onih koji misle da su dužni da se bave samo srpskim zločinima“. Sudeći po reakcijama onih koji roman *Top je bio vreo* brane od kritika, Kecmanovićev uspeh je u tome što nije pristao na unapred definisanu podelu uloga na zločince i žrtve („mantra o jasnoj podeli na dobre i loše ponavljana je i ponavlja se bez amandmana“, piše Vule Žurić koji prvi u polemici detektuje dve grupe pisaca. Na jednoj su Miljenko Jergović i Nenad Veličković, na drugoj Momo Kapor) i što nas je upoznao sa stradanjem Srba u Sarajevu. Istina, ovaj stav da je roman pisan da bi se predočilo kako je bilo Srbima u Sarajevu pod topovskim granatama i kriminalno-zločinačkom upravom njegovih „branilaca“, biće u polemici drugačije postavljen, naporedo sa težnjom da se namere i dometi romana univerzalizuju, odnosno sam roman predstavi kao „minuciozna studija ljudi, njihovih karaktera i sudbina u jednom zlom i teškom vremenu“ (Č. Antić).

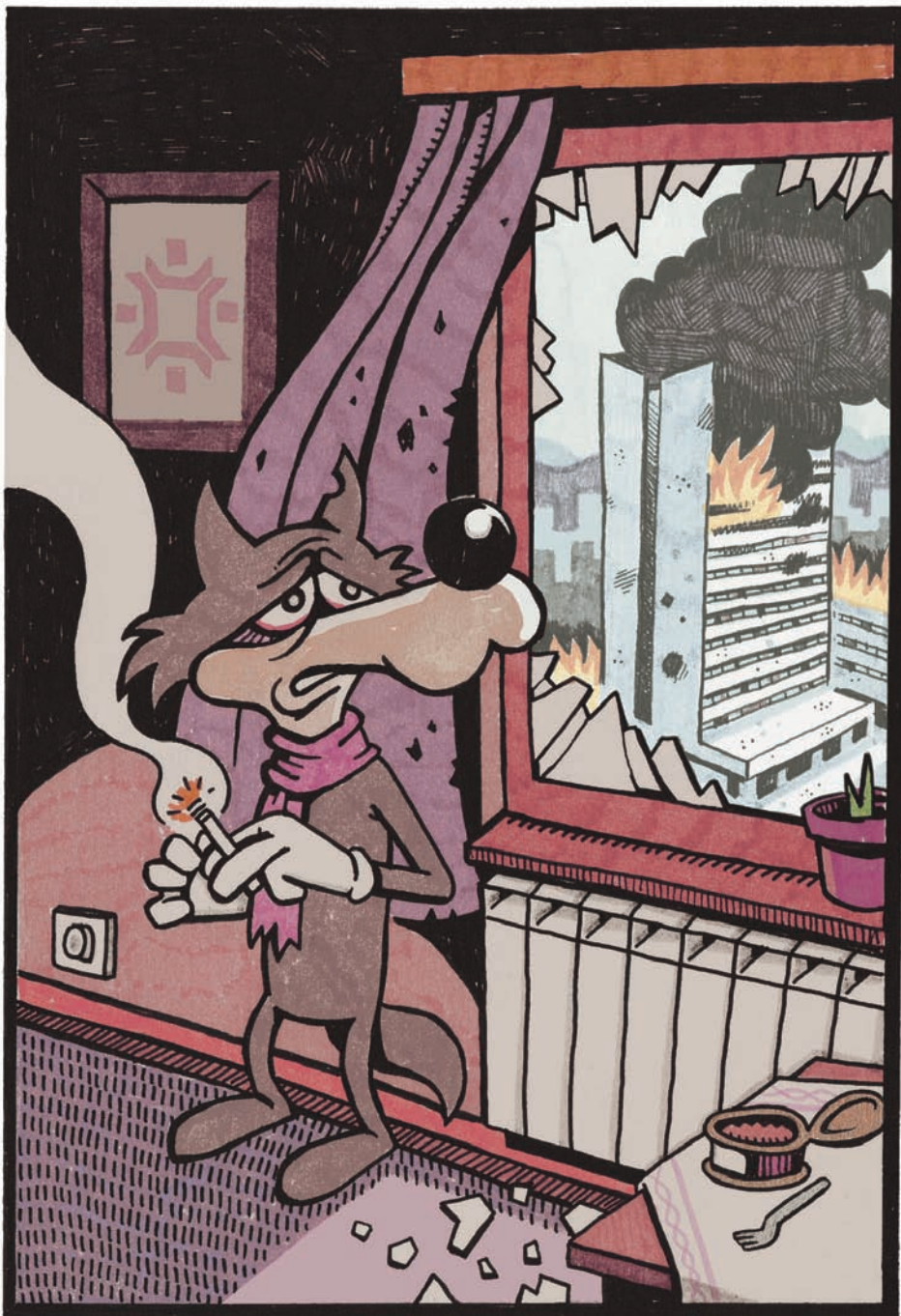
QUID EST VERITAS?

Dva su krupna problema sa kojim se Kecmanovićev roman nije izborio: bliskost *istinama* velikih naracija i oblikovanje književnih likova kao reprezentativnih tipova. Iako se autor opredelio za depersonalizovano pripovedanje koje sugerise kretanje „hladnog i nepristrasnog“ oka kamere kroz ratnu sarajevsku

svakodnevnicu, on ga nije lišio pretenzija da poentira tzv univerzalnim iskazima. Umesto nemog naratora takve iskaze saopštavaju osobe od posebnog etičkog integriteta ili pouzdanosti. Komšinica Munevera je plemenita hraniteljka srpske porodice iz prizemlja zgrade. Ona, kojoj je od srpskih formacija u prethod-

nom ratu stradao deo familije, komšiji Nikoli na rastanku kaže: „Mene u ovom ratu vaši nisu iznenadili. Od njih ništa bolje nisam ni očekivala. Iznenadilo me je što moji nisu ništa bolji. U to do ovog rata nisam htjela povjerovat.“ Bilo da je ovaj uvid antropološke prirode (ljudi su takvi po prirodi) ili je indukovano vojno-političkim okolnostima (ljudi su takvi u ratu), neupitno je značenje da su sve strane u ratu jednako zle i nasilne, odnosno dželatili i žrtve podjednako.

Komšija Nikola objašnjava dečaku-naratoru da postoje Srbi poput komšije Vlađe, koji je „na sramotu Srbima“, jer se „prenemaže i dušmanima ulizuje ne bi li sačuvao guzicu“. Upravo će taj momenat koji književni tekst vodi u socio-psihološki pamflet ili neku vrstu ratnog vodiča, pohvalno istaći Č. Antić: „Kecmanović pažljivo opisuje i tipove preostalih Srba u nizu iznijansiranih karaktera - koji su se povukli u sebe ili se sebe odrekli“. Mimo ključne razlike između književnih tipova i karaktera, slabost Kecmanovićevog romana ostaje u mogućnosti tipološke klasifikacije likova: postoje dobri i loši Srbi (Nikola vs. Vlađa), dobri i loši Muslimani (komšinice Tidža i Munevera vs. komšinica Ševala i ratnik Ahmo). S tim da su loši Muslimani destruktivni i zli, dok su loši Srbi oni koji su se „sebe odrekli“, t.j. „odrekli su se“ solidarnosti sa sunarodnicima koji pate i bivaju zlostavljani. Da li Kecmanovićev roman istorijsku istinu „revidira“ ili „nijansira“? Ovaj roman ne negira postojanje srpske topovske *filharmonije* ni ti umanjuje pogubnost njenog učinka: roditelji samog naratora stradaju od jedne takve granate na početku romana. Ipak, tokom romana, granatiranje biva potisnuto u drugi plan, toliko da ako i ne zaboravimo na njega, izbledi naš negativan emocionalni odnos prema *granaterima*. Snajperisti u romanu su uglavnom srpski (za honorar stranih medija Jašar pod snajperskom vatrom pretrčava most, Kenanova smrt), ali ima i muslimanskih (u njih će ciljati dečak-narator sa brda). Sa-

Ilustracija: Nikola Korić

MIXER

Saša Čirić: Topovsko meso

CEMENT

Dragoljub Stanković: Melanholija Galije i njena deca

ŠTRAFTA

Faruk Šehić: Begovi ponovo jašu

VREME SMRTI I RAZONODE

Vladimir Arsenijević: Pravoslavlje ili smrt
Predrag Lucić: Banja Luka piše Tel Avivu

BULEVAR ZVEZDA

KOMNENIĆ, Milan

BLOK BR. V

L. Bodroža & T. Marković: Karta srpskog spasa (14)

kriven u gradskim ulicama operiše muslimanski tenk, koji po potrebi svoju cev pomera sa brda na grad. Međuetnička snošljivost u zgradi je narušena i Srbi su dvostruki taoci, svojih sunarodnika-tobdžija i branilaca grada kojima su predmet represije i prinudna radna snaga. Surovost i vulgarnost su forme socijalne komunikacije, gradom upravljaju crnobezijanci i lokalne siledžije. U takav kontekst autor je umetnuo narativ o dečakovoj maskulinosti inicijaciji (duvan, alkohol, prostitutke). Roman zaista jeste podešen tako da saosećamo sa Srbima, dvostrukim taocima, a da tobđžije s brda ne doživimo kao vinovnike zločina protiv čovečnosti. Ali, pitamo se aristotelovski, ako je to ogrešenje, da li je to ogrešenje o „pesničku veštinu/ umetnost“ ili o istorijske činjenice? Odnosno, ako i jeste ogrešenje o istorijske činjenice, da li je uprkos tome roman *Top je bio vreo* umetnička tvorevina a ne „ideološki pamflet“?

KADA VALTER JE NA BRDU

Klimaks Kecmanovićevog dela dolazi na njegovom kraju. Posle mučne scene u kojoj muslimanskih vojnici predvođeni Ahmom ubijaju komšiju Nikolu i Milana, mladića koji se skrivao u ormanu njihovog stana (kome je orman „davao nacionalnost a oduzimao sve ostalo, uključujući i goli život“, kako je jezgrovitio napisao V. Žurić) i siluju stariju komšinicu Mitru, dečak beži iz stana i iz grada ka srpskim položajima. Na brdu dolazi do višestrukog preokreta: narator od posmatrača postaje akter, po prvi put progovara, traži da ga vode na prvu borbenu liniju, puca iz topa na svoj rodni grad. Više je ovde indikativnih pitanja: od motivacije neočekivanog preobražaja dečaka do značenja i pripovedne funkcionalnosti njegovog čina. Indikativan je i fenomen „prvog govora“. Tri junaka romana po prvi put progovaraju i to redovno „tuđim“, izmenjenim glasovima. U već citiranim rečima komšinica Munevera sažima svoj etno-antropološki uvid. Komšinica Tidža, kada njen sin Kenan strada od srpskog snajpera, u efektnoj sceni koja je dobro psihološki motivisana, traži da joj dečaka-naratora „sklone sa očiju“, iako je od smrti dečakovih roditelja do tog trenutka o njemu vodila računa jednakom brigom kao i o svom rođenom sinu. Treći put progovara narator, tražeći da ode do topova. Ovde motivacija dečakovog postupka nije dobro izvedena. Njegovo pucanje iz topa očigledno nije literarno kontekstualni već simbolički čin. Z. Martinov ga upoređuje sa srodnim postupkom E. Limonova, s tim što je Limonov to činio „iz čiste obesti“, dok dečak to čini „iz slepe mržnje“. Autor romana postupak svog junaka objašnjava „kao jezivo sazrevanje u uslovima u kojima je pucanj jedini društveno prihvaćen oblik delovanja“. Zapravo, dečakovo *topništvo* značenjski nadilazi oba tumačenja. Dečak se u trenutku dok puca nesvesno identifikuje sa ubicama svojih roditelja i rušiteljima svog rodnog grada, ali grada u kome je zavlдалo nasilje i zlo, grada kojim upravlja kriminalna fukara. Pucanj je dakle, u isto vreme, osvetnički ali i samoubilački čin, čin destrukcije ali i čin nihilističkog uspostavljanja pravde.

CEMENT

Piše: Dragoljub Stanković

MELANHOLIJA GALIJE I NJENA DECA

Radoman Kanjevac, *Putujem*; Narodna knjiga, 2007

Knjiga pesama Radomana Kanjevca *Putujem* dobila je takvu medijsku podršku i promovisalo je toliko kritičara da su to dovoljni razlozi da se zapitamo čime je ona zaslužila toliku pažnju? Odgovor je vidljiv posle prvog čitanja i on glasi: melanholija. Kakva je, pak, vrsta *spлина* u pitanju, probaćemo da dokučimo. Ovde, naime, imamo posla ne toliko sa zahtevnom poetikom koliko sa providnom retorikom, o kojoj se može reći da je zartvorena, okrenuta sebi samoj, konstruisana u samosažaljivom tonu, puna želje da se ispadne pametan – umesto da se komunicira sa čitaocem. Ove pesme pre svega su deklamatorske, lako ih izvode autor ili glumci, dok na papiru izgledaju plošno, jer nema ničeg *spektakularnog* da ih podrži. Kao da čitate stihove nekog šlagera. Izgleda da je zato Kanjevac i sklon javnom izvo-

Ako se prošle godine poezijom nismo naročito ovajđili, 2008. ostaće zabeležena kao godina odlične proze. Naspram novih pesničkih knjiga Novice Tadića, Milana T. Đorđevića, Dragane Mladenović, Dejana Ilića, Boška Tomaševića, neujednačenog kvaliteta i stepena zrelog samopotvrđivanja unutar već osvojenog poetičkog profila, stoje knjige priča Mirka Demića: *Molski akordi* (Agora), Jelene Lengold: *Vašarski mađioničar* (Arhipelag), Zorana Čirića: *Solidno srce* (VBZ Beograd), Davida Albaharija: *Svake noći u drugom gradu* (SKZ), Vladimira Arsenijevića: *Predator* (Samizdat B92). NIN-ov žiri, definišući uži izbor, nije imao razumevanja za romane Ljubice Arsić: *Mango* (Laguna), Davida Albaharija: *Brat* (Stubovi kulture) i Nenada Teofilovića: *Vrteška* (Dereta), ali jeste za čudan prozni hibrid (koji teško možemo zvati romanom) Vladislava Bajca: *Hamam Balkanija* (Arhipelag) i za konvencionalnu mistifikaciju Aleksandra Gatalice: *Nevidljivi* (Zavod za udžbenike). Zato se izdvajaju na više načina kapitalni pripovedni poduhvat Radoslava Petkovića: *Savršeno sećanje na smrt* (Stubovi kulture), poetska biografska himna Vladimira Pištala: *Tesla, portret među maskama* (Agora) i provokativna ratna proza Vladimira Kecmanovića: *Top je bio vreo* (Via print). Uopšte, u srpskom romanu 2008. trijumfovala je istorija, što ona iz magline minulih vremena (pad Vizantije kod Petkovića, doba Mehmed paše Sokolovića kod Bajca, *okultna pozadina komunističkog pokreta u Jugoslaviji* kod Basare, doba Dositeja i Kazanove kod Milisava Savića), što ona nedavno okončana (opsada Sarajeva kod Kecmanovića, pad Krajine kod Jovana Radulovića, rat na Kosovu kod Saše Stojanovića), odnosno uzor biografije (život i *priključenja* Nikole Tesle kod Pištala, Isidora Sekulić kod Laure Barne, Dada Vujašinović kod Vladimira Tasića). Očekivano i jadno, zvanična srpska kultura se još jednom odrekla romana ex-jugoslovenskih pisaca, čije delo je i blasfemično i nemoguće uterivati na Prokrustovu postelju jedne nacionalne kulture. Tako je nadmetanje za najbolji srpski roman oslabljeno ignorisanjem dva izuzetna romana: *Baba Jaga je snijela jaje* Dubravke Ugrešić (Geopoetika) i *Grad u zrcalu* Mirka Kovača (Samizdat B92). Njima kao skrajnute treba pridružiti i memoarsku prozu Bore Ćosića: *Consul u Beogradu* (Prosveta/Alterta) i gotovo neprimećene knjige iz „pariskog perioda“ povratnika Vidosava Stevanovića. Iako NIN-ova nagrada odavno više znači NIN-u nego obratno (konzervativni politički nedeljnik samo problematizuje njen ugled), i iako je način izbora članova ovog žirija i sporan i opskuran, u rodnoj proznoj godini imali su težak zadatak. Odluka NIN-ovog žirija nije bila očekivana. Nagradili su slabiju knjigu ali nisu pogrešili – nagrađen je jedan odličan prozaist, Vladimir Pištalo, poetski kosmolog i panteista-fantast, na radost svih (uključujući i mene) koji vole takav tip pripovedanja.

„vruć krompir u rukama ovdašnjih kritičara i kritizera“, kako je pisao V. Žurić, već je „vruća“ tema ignorisanje zločina, t.j. vruće je to što ex-yu građani nisu u stanju da prihvate istorijsku istinu o broju žrtava i stvarnim egzekutorima i inspiratorima rata. Jer u establišmentu, ali i na javnoj sceni zemalja bivše Jugoslavije i dalje dominira tvrd etno-nacionalizam. On je doduše našminkan pastelnim bojama demokratije i Evro-filije ispod kojih i dalje tinja razorna mržnja. Uz advokate sa skupštinskih govornica i učitelje iz žute i oficijelne štampe, naravno da je moguće da se svakog trenutka sportske dvorane ili kafe-barovi diljem sveta pretvore u huliganske arene. Sam roman *Top je bio vreo* mogao je biti ne samo bolji, već i dobar roman. Nesumnjivo osveženje za našu scenu, ovaj roman nije dosledno izveden kao priča o dečaku, već pati od podvojenosti težnje da bude i priča o sudbini jedne etničke grupacije. To ne znači da je trebalo brisati etničko poreklo dečaka ili neutralisati zlokobni značaj tog porekla u sarajevskoj ratnoj svakodnevi. Bilo je književno-umetnički celishodnije roman lišiti velikonarativnih natruha i izvesti ga kao egzistencijalnu dramu. A, zašto da ne, i kao tragediju ideje etniciteta u okolnostima kad etničko razara ljudsko i kad ljudi stradaju zbog nasleđa pripadnosti a ne vlastitog izbora.

Otuda dečakov pucanj u rodni grad, a samim tim i ceo roman, tumačim kao pucanj u nacionalizam kao ideologiju smrti koja ljudsko biće vidi jedino kao pripadnika nacije, upotrebljavajući ga kad zatreba kao puko topovsko meso ■

Integralna verzija na www.elektrobeton.net

→ Foto: Milica Jovanović ←

mrtvo slovo u knjigama. Ipak, pesnikova se sujeta zavarava da se kreće u nekakvom svetlu ideja koji joj je važniji od savremenog sveta i da tu nalazi nekakvu utehu (*Groblje ideja*). To je, međutim, upravo beg od tih istih ideja (*Koža: Sve bolje se osećam u prošlosti*). Pored toga što su samodopadljive (*Kraj poezije*), poente su nategnute i previše racionalne, negde i napadno konstruisane (*Libro verde: Kao kad usvojeno dete prođe pokraj zamišljenog oca*). Pozicija lirskog subjekta često je neuverljiva i smešna, dok autor verovatno misli da je duhovito poentirao (*Jesen u Smederevu, Spisak putnika/ Mnogo mrtvih pesnika*). Kod Kanjevca se svi *smeše u prolazu, vekovi lete i malter opada*, sve je sentimentalno do granice čitaočeve izdržljivosti. Sve se vu-

če, tone u letargiju i beznađe. Literatura bi trebalo da oslobađa, makar i zle ako ne dobre duhove, da otvara novi prostor u imaginaciji i nije mali broj pesnika čija nas je tuga oslobađala za nešto, otvarala nam vrata za koja nismo znali da postoje (Dis, Crnjanski). Nameštena ili ne, melanholija Kanjevca zatvara naša vrata percepcije i pruža samo očaj. Njegova tuga liči na sebično samosažaljenje, žal za mladošću, za još moći i uživanja bez odgovornosti prema sebi i drugima, epohi. U pesmi *Perfect day* to je *opelo/ Našim najboljim, zauvek izgubljenim godinama*. Zato se i dopao našoj eliti koja ne želi da se suoči sa sobom, u svetским razmerama. I ona je otužna. Autor, dakle, sebi jedino važan, *putuje*, prolazi i obilazi, deklamuje i daje nam opise, štimume i atmosfere, ne i pesme sa poentom koja bi bila *zarađe-*

Piše: Faruk Šehić

BEGOVI PONOVO JAŠU

SIMO I BRANKO

Nemam drugog izbora nego započeti tekst o sivom, mučnom decembru koji je na svojim oblacima donio negativne vijesti, i čak i bez njih samo produbio nagomilanu cjelogodišnju depresiju, sviđalo se to nekome ili ne. U Zagrebu je u 42. godini života nakon duge i teške bolesti (rak bubrega) umro jedan od najduhovitijih i najvedrijih pjesnika/pisaca koje sam poznao. Simo Mraović je bio istinski apostol vedrog duha, i pravi majstor čitanja poezije uživo. Do kraja života je pisao i učestvovao u javnom životu. Njegov *manjinski* roman *Konstantin Bogobojazni* doživio je nekoliko izdanja, a poezija mu je stekla skoro kulturni status u krugovima ljubitelja ove, danas *opskurne* i društveno beskorisne i za promociju države nebitne djelatnosti, ako se sjetimo kako se velikim parama *dopinguje* nova bosanska filmska umjetnost. Nekoliko dana prije u Sarajevu je, nakon kratke i teške bolesti, preminuo pjesnik Branko Ćuĉak u 61. godini života. Za vrijeme rata napušta Sarajevo i odlazi na *onu* stranu, u Banja Luku, gdje živi sve do završetka rata, te se ponovo vraća u svoj grad, gdje doživljava različite neugodnosti i etiketiranja – od one da je bio snajperista na Grbavici do toga da je samo *obiĉan* ĉetnik. Pripadao je generaciji pjesnika boema i bitnika, od kojih su mnogi više zapamćeni kao boemi i kafanski ljudi, a manje kao kvalitetni pjesnici. U jednom vremenu, a ono traje i sada, te dvije pozicije (kafana & poezija) će se izjednaĉiti, u čemu se može i naći odbojnost današnjeg ĉitaoca spram savremene poezije. Branko Ćuĉak nije bio nikakav snajperista i nikakav ĉetnik. Bio je dobar i, u svoje vrijeme, avangardan pjesnik, te duhovit i maštovit ĉovjek koji je preživljavao na razne naĉine. Jedan od tih naĉina bilo je prodavanje slika koje bi naslikao svojim prijateljima i poznanicima za sitne pare. Znalo bi mu se desiti da povremeno izgubi glas, i to bi ga zatim iznenada prošlo. Pravdao je to prehladom, iako je cigarete više gutao nego pušio, jer su mu one, vjerovatno, bile i jedini iskreni prijatelji u teškoj sarajevskoj samoći. Volio je priĉati viceve kao i Simo Mraović. Obojica su bili *nepopularne* nacionalnosti, svako u *svome* gradu. Njihova duhovitost i sklonost zabavi, šalama bile su samo maske iza kojih su se krile puno ozbiljnije i tragiĉnije stvari, što govori o prefinjenosti i dobroti njihovih duša. Smrt se, svakako, ne može niĉim racionalnim objasniti, ali mi se ĉini kako je rat nastavio uzimati svoje Źrtve u miru, one najbolje i najtananije ljudske duše.

na na poetski naĉin. Ako je nešto nedoreĉeno, nerazumljivo kao slutnja, ne znaĉi i da je pametno ili tajanstveno. Dokaz tome je što pesme ne traŹe da ih ponovo proĉitamo i produbimo, već posle ĉitanja ne ostaje ništa kao da i nisu bile pisane da se ĉitaju, za nas, nego da se negde odrecituju i zaborave. Kao što se kaŹe već u prvoj pesmi, *Jutro: Sve je bilo kao da se nije dogodilo... Možda se rodio pesnik...* Možda se rodila pesma a možda i nije. U drugoj pesmi, *Zvuk*, opet ruralni opis i poenta da *nervozni biko-vi mukom/ Predoseĉaju budućnost...* i tri taĉkice ponovo. U trećoj pesmi, *Kukurek*, autor već ima veću slobodu i kaŹe da *Visoravan je ravna*, bregovi su *blago opuštajući*, snegovi su fluorescentni, sve je sladunjavo stondirano, i šta, *Budi se jedan mali kukurek*. Sledeća pesma, *Slava*, patriotski je *duhovita*, dok je naredna, *Raška*, patetiĉno patriotska. Kanjevĉeva šlager-poza je u tome što mu je vrlo stalo do publike, populistiĉki joj je okrenut u Źelji da se dopadne, da se intimizira, dok s druge strane propoveda samotnost i otuĉenost od ljudi, kao da samo u nekom svom svetu ideja bludi (*Molitva*). Potreba da se bude deo knjiŹevne istorije, dovoĉenje sebe u blizinu (velikih) pesnika, bez pravog razloga, autorova je aspiracija (*U spomen sobi*). Vidimo da svi, pa i Njegoš (*Golub*) i J. S. Bah (*Note*), mogu biti obraĉeni u šemi šlagera, lake pesme. Zato su najuspešnije pesme u knjiŹi one sa ljubavnom tematikom (*Susret*, *Sve mi je ostalo s tobom*). Tu imamo autentiĉnog pisca stihova za pevanje, opravdano patetiĉnog, ali ne i modernog pesnika. Knjiga se završava u velikom stilu, patriotskom i knjiŹevno-odustajućem, što je ton cele knjige, sa tri puta ponovljenom sentencom, u istoimenoj pesmi, koja glasi: *Veĉnaja pamjat*. Autor je još jednom patetiĉno zavapio da ga se svi sećamo. MoŹe, ali pre svega kao pesnika lakih ljubavnih nota ■

ALIJINO PROROĀANSTVO

Tako je došao decembar jedne od najgorih i najmraĉnijih poslijeratnih godina, i taj *masters* niz godina će se protegnuti u budućnost, izuzev ako ne doĉe do pravog kraha i sloma ĉitavog društva i zemlje, što smo, svi i odreda, bez obzira na ratne strahote i patnje, itekako zasluŹili. Neko više, a neko zaista manje, ako ne Źelimo uraditi najgoru od svih retoriĉkih stvari, a to je relativizacija. Proroĉanstvo Alije Izetbegovića se ispunilo, jer ovom zemljom danas vlada nekolicina begovskih familija sa svojim rodbinskim ko-familijama dok ostatak, uglavnom, i dalje uporno na izborima glasa da ih oralno, analno i mentalno guŹe pripadnici obnovljenih begovskih kruŹoka ili *halki*. Iz moje porodiĉne predaje nemam pozitivno *istorijsko* sjećanje spram begova i njihovih svjetova. Moja majka Emina bi ĉesto znala reći za

slabu vatru u šporetu: eno je gori k'o begovska vatra. Vjerovatno misleći na doba propasti begovata i njihovo sveopšte osiromašenje. Sad su potomci tih što su loŹili *posne* begovske vatre ponovo zajahali ljude-stoku, te na osnovu toga Źive lagodno i lijepo. Lanac iskorištavanja se okreće u korist novobegovske elite. Alija Izetbegović je uspio u svojoj nakani vraćanja Bosne u devetnaesti vijek, u predindustrijsko doba, romantiĉno vrijeme kada su begovi srkali *kahvice* po ĉitav dan

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Vladimir Arsenijević

SABOTAŹA: PRAVOSLAVLJE ILI SMRT

Literarno i umetniĉko nasleĉe ĉoveĉanstva treba u celosti upotrebiti za ciljeve gerilske propagande. Podrazumeva se da u tome treba iĉi dalje od provociranja obiĉnih skandala.

Uputstvo za primenu sabotaŹe, Gi-Ernest Debor i Źil Volman

Pred mnogobrojne vernike, koji se 14. januara po julijanskom ili 27. po gregorijanskom kalendaru, poĉev od ledenog belog jutra okupljaju na platou ispred Hrama Svetog Save u Beogradu, izlazi muškarac srednjih godina, fiziĉki ni po čemu izuzetan, omanji, bledunjav, s upalim obrazima pokrivenim retkom, bledom bradom. Odeven je u tipičnu svešteničku odeŹdu: stihar, epitrahilj, pojas, narukvice i felon. Sve je to izraĉeno od najskupocenijeg lana, a ukrašeno prvoklasnim svilenim koncem u stilu polistavriona, iskljuĉivo u nebeskoplavim, srebrnim i belim bojama. Za njim koraĉa „ĉakon“, mlaĉi muškarac takoĉe

sjedeći na minderima i samo ponekad puštajući iz sebe one znamenite uzvike zadovoljstva i dekadencije: jah, ah, eh... Ćini se kako su od komunista gori samo antikomunisti, kako je to rekao (iz vlastitog iskustva gulaga i emigracije) ruski disidentski pisac Sergej Dovatov. Današnji antikomunisti su konaĉno na vlasti, pa su opet nezadovoljni i po svaku cijenu Źele uništiti dobrohotnog bradonju Deda Mraza, što zbog njegove nepodobne crvene boje i navodne komunistiĉke prošlosti, a pomalo ili poviše zato što je Deda Mraz vlah glavom i sije-dom bradom, i kao takav ne moŹe donositi radost i poklone bošnjaĉkoj djeci. Jer je prljavi i smrdljiv vlah koji bi bošnjaĉkoj djeci lako mogao donijeti razne vlaško-pravoslavno-kaurse bolesti i navike kao što je slavljenje Nove godine, ili bi ih Deda Mraz mogao navući, na, *nedajti boŹe*, *naku* drogu, alkohol i bludne radnje, jer se vlasi i kauri uglavnom i bave tim poslovima, nonstop razmišljajući kako da sjebu neiskvaren i dobroĉudan bošnjaĉki narod.

ALLAH MACHT FREI!

Zato su Bošnjaci (oni zakleti antikomunisti iz novobegovata) odluĉili da više nema Deda Mraza, zaboravljajući ĉinjenicu koja kaŹe da su najnapredniji predratni i ratni (Drugi svjetski rat) komunisti i ljeviĉari u BiH bili upravo mladići iz begovskih familija, dovoljno je spomenuti velikog Skendera Kulenovića ili Safeta Krupića. Kad ubiju crvenog bradonju ko zna šta će doći na red. Vjerovatno će opet pronaći neku metu u kojoj će stalno pokušavati stući i dezintegrisati svoje vlastite patnje i one fingirane muke koje svaka *poštena* osoba sa kompleksom Źrtve uvijek i kad-tad otkrije u sebi. Što nas dovodi do kljuĉnog termina iz korpusa seksualnog života, a to je sado-mazohizam, gdje se ne zna gdje poĉinje prvi a završava drugi. Takvi ljudi su u stanju sebi sve oprostiti, ali drugima nikad i ništa. BriŹljivo će skrivati homoseksualizam u svojim porodicama, ali bi rado bili u prvim redovima sa isukanim bajonetima tjerajući queerovce i njihove simpatizere u nove koncentracione logore nad ĉijim ulazima bi stajao natpis: Allah macht frei! Sasvim je nebitno iz kojeg pravca ili stajne taĉke dolazi fašizam, jer su njegovi pretpojavni i pojavni oblici uvijek isti. Bitno je da se radi o neviĉenom vjerskom fašizmu, gdje ĉak i tzv. liberalni islamski uĉenjaci tipa Rešida Hafizovića javno (emisija *Pozitiv* na FTV-u) imaju hrabrosti reći kako queer populaciju treba staviti u karantin (eufemizam za koncentracioni logor). A ja, poput mnogih naivaca, vjerovao kako Źivim u sekularnom društvu. Tako nam se završila 2008. godina u kojoj su meni dvije najznaĉajnije liĉnosti Vedad Ibišević i fudbalski komentator *Sport kluba* Marjan Mijajlović (koji je svojim glasom i srcem, na neki naĉin, i uveo Hoffenheim u Bundes ligu), i da nije bilo njih, ĉiji su uspjesi itekako povezani, mislim da bih poludio gledajući informativne emisije na domaćim televizijama, koje su autentiĉni katalozi depresija i kolektivno nesretne sudbine ove zemlje. MoŹda u slijedećoj godini ipak ima jedna i jedina nada. MoŹda će opet goriti Titova ulica i Ferhadija, s tom razlikom što vatra neće doći zapaljivim mecima i granatama sa brdā, nego baš suprotno, odakle i treba da doĉe, iznutra. All over Bašĉaršija ■

FotomontaŹe: Joe 6Pack

BETONJERKA
POLUMESECA

Da nije oboren sajt Pešĉanika,
ne bismo znali da je predsednik
baš toliko hakeralo.

Tomislav Marković

optužujem
Srpsku pravoslavnu crkvu za prevaru
optužujem
Srpsku pravoslavnu crkvu što truje ovo društvo svojim
turobnim moralom
i što predstavlja živu ranu na raspadnutom telu Našeg
regiona

Uistinu, ja vam kažem: Bog je mrtav
Mi povraćamo od grozne bljutavosti vaših molitvi jer
vaše molitve su postale kužni dim nad ratištem neka-
dašnje Jugoslavije

Zato izađite u tragičnu i oplemenjujuću pustinju sve-
ta u kojem je Bog mrtav i izričajte ovu zemlju iznova
svojim golim rukama svojim PONOSNIM rukama svo-
jim rukama koje se ne mole

Danas na Savindan ove Svete godine ovde pred ovim
Hramom pod likom srpskog svetitelja Save pastira
vučjeg

Mi proglašavamo smrt Svetosavlja da bi čovek mogao
konačno da živi"

Završivši svoj govor, „sveštenik“ u pratnji „đakona“
mirnim, dostojanstvenim korakom prolazi kroz skame-
njenu, zabezeknutu gomilu veselo blagosiljajući pri-
sutne i levom i desnom, dok đakon stupa za njim skru-
šeno, oborenog pogleda, i deli okupljenima žito i ko-
made slavskog kolača. Potom zajedno odlaze preko Ka-
rađorđevog parka prema Bulevaru oslobođenja i gube
se u bespreglednoj reci ljudi i vozila koji tuda prolaze.

Ili: „sveštenik“ i „đakon“ ne uspevaju da učine ništa
od svega toga, ne uspevaju da stignu nigde, pošto
već tokom „sveštenikovog“ govora, ili odmah nakon
njega, bivaju najspontanije linčovani i na komade
rastrgnuti od strane razjarene, izbezumljene sveti-
ne, na platou ispred ogromnog i ružnog belog зда-
nja - samo još jednog od mnogih promašenih, de-
primirajućih arhitektonskih projekata grada Beo-
grada - poznatog pod imenom Hram Svetog Save ■

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

BANJA LUKA PIŠE TEL AVIVU: ČEMU MRTVI? DECU KOPAJ ŽIVU!

(Iz pesmarice Milorada Dodika)

Ima dete u gradu
Po imenu Gaza,
Detetu je nadimak
Materina maza.

Kad sva deca ustanu,
On i onda spava,
Oće da ga upišu
U knjigu žrtava.

Pravi se da ne čuje
Avion dok leti,
Čeka da ga geleri
Dozovu pameti.

Kad ga geler ogrebe,
Plače i zapeva:
„Joj, Alahu, pomagaj,
Iziće mi creva!“

Kad mu trošnu nastambu
S dve flambiraš zolje,
Maza vrišti, reko bi
Da ga neko kolje.

Kad ustane, ne ume
Da se sam obuče,
Traži sokne, košulju,
Po zgarištu kuće.

Po školi se sakriva
Umesto da uči,
Čeka bombu, da se krov
Po klupama sruči.

Kad sva deca izginu,
On po Gazi šeta,
Nariče i privlači
Pažnju celog sveta.

Kad mu zdimiš džamiju,
Kaže „Alal vera!“,
Pa se spremno raskrivi
Ispred šest kamera.

Kad mu dadeš jabuku,
On hoće kobasu,
Kad mu kupiš Fataha,
On beži Hamasu.

Poštovani kolega
Šimone Peresu,
Od tog drskog deteta
Daću ti adresu.

Stanuje pod šatorom,
U Gazi, kraj puta.
Daj mu kakav čvršći dom,
Šalji mu tabuta ■

BLOK BR. V

www.kosmoplovci.net

Karta srpskog spasa 14

Uputstvo za upotrebu: iščupajte žurken-cvet iz frizure Mire Marković, pa njime isecite
kartu po granici koja razdvaja kazalište od pozorišta i gledalište od teatra, a zatim zalепите
kartu na portret druga Tita koji ste iskopali ispod gomile uglja u podrumu. Ljušu koristite
samo u ekstremnim situacijama: kad vaša levica ne zna šta radi vaša desnica, kad vam srce
obuzme sibirski studen usred JULske vreline, ili kad se buba uputi prema vašem uhu
autoputem mrtvog bratstva i jedinstva. Za potonju pošast karta deluje lekovito samo uz
pobožno glagoljenje mantrе «i ne spoznaj ništa tuđe/ jer će tuđe da ti uđe».
Ako vam fali daska u glavi, Ljuša će vam pomoći da se popnete na daske koje više ništa
ne znače.
Ljuša je kec iz rukava u sledećim igrama: kukasta petokraka, ljuša ljuši luftbalon probuši,
JULov kulov, ljuša u nosu, ristiću-fašistiću, ubiša, pička u ljuši, ljušić ljušu ne hvata za
gušu, ispod Mire samo brci vire.

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

KOMNENIĆ, MILAN

KOMNENIĆ, Milan (Pilatovci kod Bileće , 1940), književni pregalac, funkcioner. Diplo-
mirao je na Filološkom fakultetu u Beogradu. Radio je u redakcijama *Vidika* i *Dela*.
Osamdesetih godina bio je urednik glasovite prosvetne edicije „Erotikon“. Sâm Kom-
nenić se okušao u erotografiji (*Mamuza za njene sapi*, 1980), ali mu je mnogo bolje išla
literatura krvi i tla koja je osamdesetih postala ulaznica za visoku politiku. Pre nego što
je sa Vukom Draškovićem osnovao Srpski pokret obnove (mart 1990), integrišući naci-
onalističke politike Srpske narodne obnove i Srpskog slobodarskog pokreta, Komne-
nić je domaću književnu produkciju obogatio naslovima kao što su: *Kosovski polom*
(1988), *Izgon* (1989), *Opela na jamama* (1989). Jedan je od paradigmatičnih pesnika
nacionalističkog *diskursa dekapitacije* (obezglavljenja, odsecanja glave) kojim je ope-
risao kako u poeziji tako i u politici. Miteme odsečenih glava, te kastriranja svake vr-
ste, odsecanja ruku, nogu, klanja i destrukcije tela kao derivati ovog diskursa, obele-
žili su Komnenićevo *pevanje i mišljenje*. Uvršten je u više nacionalističkih antologija,
kao što je *Kosovo 1389-1989* (1989) Aleka Vukadinovića, gde je objavljena Komneniće-
va pesma „Boca Đorđa Martinovića“ (*U raspeće je prerasla boca/ skršena u utrobi stra-
daoca*), ili *Kosovo - Sveta srpska zemlja* (1999) Ive Munčana u koju je uvrštena Komne-
nićeve pesma „Susedi“ (*Nasrću, kidišu, razvrću/ otimlju/ haraju, potiru, zgaraju, seku/*
grobove zaoravaju). Komnenićevi politički govori, početkom devedesetih, bili su krca-
ti upravo ovakvim retoričkim arsenalom. Veoravo je „da je antisrpska zavera skovana
poodavno“ kao i da su „naše granice u zapadnim krajinama omeđene mestima na ko-
jima su padale srpske glave“. Kao predstavnik DEPOS-a, u decembru 1993, na Studiju
B je govorio o *monadama svekolikog srpstva*, iznoseći svoj „proevropski“ program bor-
be protiv *izgradnje džamahirije na našoj dedovini*. U oktobru 1997, podržao je smenu
Zorana Đinđića sa mesta gradonačelnika Beograda, koju je izglasalo 67 odbornika SPO,
SRS i koalicije SPS-JUL. U januaru 1999, Komnenić je postao ministar za informisanje
u saveznoj Vladi. Neposredno pre početka pregovora u Rambujeu, po zadatku je otišao
u Pariz ne bi li francuskim medijima objasnio „uzroke i prirodu sukoba na Kosovu“. O
tim danima, kao i o toku samih pregovora, Milan Komnenić je napisao knjigu *Klopka u*
Rambujeu (2006), u kojoj je optužio Kristofera Hila za prikrivanje vojnog aneksa svog
nacarta. Kao glavni nedostatak pregovora, istakao je prisustvo Hašima Tačija i odsu-
stvo Slobodana Miloševića. Nakon ubistva Slavka Čuruvije, ministar Komnenić je za ita-
lijanski list *Il dornale* izjavio: „Moj prijatelj Čuruvija bio je novinar, ali je takođe obrtao
milione maraka. Svašta bi moglo da bude razlog njegove misteriozne smrti, čak i re-
akcija nekog ljubomornog muža.“ Bio je protivnik DOS-a u predsedničkoj kampanji Vo-
jislava Mihailovića, da bi posle 5. oktobra postao ministar kulture u prelaznoj Vladi. Za
nekoliko meseci ministrovanja, pokrenuo je akciju otkupa ukradenih umetnina iz Na-
rodne skupštine kao i inicijativu povratka umetničkih dela iz vukovarske zbirke „Bau-
er“ Hrvatskoj. U turbulentnim tranzicionim vremenima, Komnenić se približio DS-u. U
javnosti se pojavio oktobra 2006, na performansu dodele „zlatnog kečeta“ protivnici-
ma ustavnog referenduma. Sada čeka nacionalnu penziju ■

Pozdrav iz Hrvatske zapadnim susedima